

Les millors obres de les lletres gironines (68)

*Catalanofòbia*, de Francesc Ferrer i Gironès, subtítulat «El pensament anticatalà a través de la història», és un volum de quatre-centes pàgines, amb aparell crític –notes, bibliografia, índex onomàstic– que es va editar i reimprimir el 2000 i va ser reeditat el 2009. És una reflexió documentada sobre el perquè de l’animadversió espanyola vers Catalunya en dotze apartats més introducció i conclusions. Es fixa en els antecedents de la particularitat catalana, que té com a element formal constitutiu la llibertat individual, abans, com altres pobles, la seguretat amb la submissió a la monarquia. Aquest tret és un pilar fonamental de la identitat catalana.

Ferrer fa un repàs del pensament, amb la bibliografia més representativa que cita puntualment sense carregar de llargues cites l’obra. Ho extracta tot i pren només un toc o tast. Es fixa molt esciament en els antecedents del segle XVII i en el primer xoc de mentalitats i concepció del poder polític. Dedicat al XVIII dos capítols i dos més al XIX fins al redreçament del segle XX, que serà decapitat per dues dictadures militars i un darrer capítol, molt sucós, al present. Un de singular és el parèntesi republicà on tot i l’empenta popular i política catalana i la necessitat d’un pacte l’hostilitat de la premsa madrilenya, d’*El Imparcial* a *Abc*, vers la voluntat de redreçament serà implacable i els polítics, amb noms com Antonio Royo Villanova esdevindran representatius i exponents d’aquesta bel·licositat.

L’obra és una anella més del pensament de Ferrer que divulga en llibres i fins i tot en llibres entrevistes com *La batalla de la llengua* (1988), una molt llarga conversa amb el periodista Pius Pujades. Ferrer parla clar quan sovint hom passa de puntetes per una mal entesa prudència. Es pregunta: Per què mai cap fiscal ha encetat un procés en defensa, com diu la Constitució, de la llengua catalana? Com és que policies i guàrdies civils han actuat i actuen sovint amb menyspreu envers la ciutadania que usa la llengua pròpia? I així va desgranant comportaments de l’Administració que no són excepcions sinó gairebé massius. Tot i l’exposició detallada de caràcter històric no és un llibre amb la voluntat simple de coneixement. Aspira a modificar la passivitat i conformitat del català mitja tan còmode i tranquil amb una realitat davant la duresa d’una situació discriminatòria.

El treball, doncs, és un aplegat contundent, documental, elaborat de les relacions Catalunya –Espanya amb una voluntat

Catalanofòbia

**L’assaig crític és una aportació molt important en les lletres des dels clàssics llatins i grecs. Hom ho entén com una reflexió per a la millora social. El polític gironí Francesc Ferrer i Gironès, traspasat el 2006, com si fos ahir ho sentim tanmateix, va deixar una obra singular que és ben vàlida pel seu sentit profund de millorar tot i que l’escepticisme l’abocava als postulats de la separació atesa el fossar d’incomprensió i la manca de possibilitats de bastir ponts.**

Història de l’animadversió a la catalanitat

✍️ Josep Maria Figueres

d’entendre el perquè de la situació continuada de discriminació i com una mentalitat dominant perviu en els segles. El resultat és un panorama de lluita per la unificació en el qual tots els recursos de l’Estat, de la legislació a les finances, de l’articulació del territori a les normatives econòmiques s’hi valen mentre els mitjans de comunicació mostren a pleret la seva fortalesa amb bateries argumentals, justes o no però raonades i argumentades en una finalitat específica que és la de cohesionar un estat dilapidant recursos i energies i destruint la felicitat dels ciutadans. El model federal de Suïssa articulada en resoldre problemes interiors a Espanya és inútil quan les energies d’uns i altres van en voler guanyar quan els rivals són incapaços d’imposar-se a l’altre. De l’opressió pura a la «conllevancia» forçosa, de la igualtat fictícia al «rancho aparte» dels anys trenta, el problema no s’ha resolt i les energies continuen amb criteris oposats posicionant trinxeres contràries en lloc d’harmonitzar criteris d’equitat per resoldre problemes enquistats que degeneren en incomprensions seculars.

El llibre més conegut de Francesc Ferrer i Gironès és *La persecució política de la llengua catalana* (1985) però al llarg del mig segle de vida pública s’ocupa amb preferència sobre la llengua amb alguna incursió a la biografia històrica com la d’Isabel Vilà, la primera sindicalista catalana, o els moviments socials, en una faceta d’història digna de ser coneguda també. *Catalanofòbia* és un compendi ben estructurat, redactat de forma molt clara, sense afany erudit, i amb voluntat de devenir una obra entenedora per al públic culte no especialitzat sobre el perquè de les incomprensions. Constitueix doncs una obra imprescindible per a qui vulgui conèixer un aspecte tèrbol i polèmic del present de les relacions entre Catalunya i Espanya.

«Durant la Segona República la Constitució obliga indubtablement al coneixement del castellà i no admet l’exigència del català; tot i això, Ortega y Gasset assegura que a l’època republicana no hi ha hagut ningú que ‘haya intentado coartar la libertad de los catalanes para el uso de su lengua en todos los órdenes de su vida, privada o pública’. Unanimo afirma que els catalans tenen el coneixement del castellà ‘obligatorio, no porque se les haya impuesto, sino porque lo han aceptado’. Azaña garanteix que ‘la expansión de la lengua castellana no se ha hecho nunca de real orden’ i que la prohibició del català no ‘se ha debido a que lo mandase el rey’. Salvador de Madariaga sosté que el català havia mort al segle XVI i que des d’aleshores la llengua dels catalans és la castellana.

En el franquisme no hi ha necessitat de justificar doctrinalment el genocidi, i per tant els intel·lectuals tampoc no s’han de defensar al mercat, amb el silenci tàcit n’hi ha prou. Però tot i això, el liberal Julián Marías escriu que els borbons mai no varen exercir pressions lingüístiques i no tenien voluntat ni mitjans per influir en les publicacions ni en l’ensenyament de la llengua. La realitat és que el català és l’única llengua europea que ha resistit un encerclament polític durant tants segles, sense cap estructura estatal que la protegeixi i amb més de cinquanta normes positives que la prohibien. En síntesi, la persecució de la llengua catalana és el darrer front de lluita entre dues posicions enfrontades; gràcies a la resistència dels catalans, s’ha salvat de la política d’assimilació i absorció que sistemàticament va aplicar el franquisme amb tota mena de mitjans.

Per assistir a l’esclat de mentides i falòr-

Un fragment Constància des del 1714: discriminació del català

Els efectes d’identificar i substituir Espanya, realitat plural, per Castella, arriba fins al ridícul històric amb la numeració en obres considerades solvents, no en publicistes sectaris, dels reis castellans homologats als espanyols (!) substituint els cardinals amb la qual cosa ens trobem amb contrasentits entre els monarques de la Corona d’Aragó i els d’Espanya. És un de molts exemples però el més greu, per a Francesc Ferrer, és la substitució lingüística del català pel castellà. La política precisa argumentacions teòriques, una base intel·lectual i ací escriptors, periodistes, pensadors i professors juguen un paper clau. Ferrer ho denuncia i en fa un corol·lari a la fi del seu llarg treball expositiu.

nies que els intel·lectuals espanyols oferiran per anar trenant la ideologia glotofàgica, caldrà esperar que la llengua catalana tingui presència i recobri l’oficialitat gràcies a l’Estatut d’Autonomia. Tan bon punt s’inicia el procés de normalització lingüística, els intel·lectuals castellans, acostumats a crear mites història, volen ignorar la veritat o volen alterar la realitat, de manera que repetixen els arguments de Menéndez Pidal sobre la implantació primerenca del castellà a Catalunya al segle XVI. Una altra falsedat difosa és que mai no hi ha hagut cap llei per imposar el castellà. Havent repetit afirmacions ja fetes, com una de Claudio Sánchez Albornoz (‘*Castilla no ha impuesto su lengua*’), aquests intel·lectuals sostenen que els borbons no van dictar mai una ‘*prohibición contra las lenguas no castellanas*’. També els filòlegs aconboien aquesta teoria. Rafael Lapesa diu que ‘*el castellano no ha sido jamás impuesto*’; Emilio Alarcos manté que si el castellà s’ha estès no ha estat el ‘*resultado de ninguna imposición*’, i ho arrodoneix Gregorio Salvador en garantir que quan s’aporten dades sobre la imposició del castellà ‘*se inventa una historia de dominio e imposición inexistente*’. Les reials pragmàtiques i les lleis no hi són.

Un cop escampada la negació de la història, arriba l’altra fase de la catalanofòbia. Els qui varen estar callats mentre el català estava prohibit denuncien que el castellà és perseguit pels catalans, i amb la utilització d’un llenguatge políticament correcte demanen el ‘bilingüisme’. Els catalans neixen bilingües! I per defensar el bilingüisme, Rafael Lapesa carrega contra la política lingüística de Catalunya, Emilio Alarcos diu que és una ‘*política aberrante*’ i Gregorio Salvador, que

és una ‘*atrocidad*’. Després d’aquesta infantèria, ve l’aviació de la Real Academia de la Lengua, un membre de la qual, Manuel Alvar, defensa una llei per protegir el castellà, i Fernando Lázaro Carreter, també acadèmic, demana al govern garantir el coneixement del castellà a tothom qui no el coneix. Mentrestant, Pedro Laín Entralgo garanteix la solidesa d’Espanya si els catalans no abandonem el bilingüisme.

Aquesta és la realitat del procés glotofàgic. El govern central després de la Constitució de 1978 només es preocupa de la preeminència del castellà i dicta més de cent cinquanta normes per fer realitat la prioritat lingüística del castellà a tot arreu prescindint dels drets lingüístics dels catalans. Els acadèmics i intel·lectuals espanyols encara no en tenen prou i reclamen que el castellà excel·leixi més per damunt de tothom, i per justificar-ho, s’inventen la tergiversació de la història. El poder judicial els ajuda en els conflictes que plantegen solament els qui malden per evitar la normalitat de la llengua catalana. Es du a terme tota aquesta estratègia per aturar la marxa de la llengua catalana; contra la llengua catalana hi pot anar qualsevol, ja que tothom hi està d’acord.

(...) Aquesta ideologia és tan global i universalitzada que la defensa des d’un cap de govern com Adolfo Suárez, que va dubtar que es pogués ensenyar en català física nuclear, fins a un ordenança del Senat espanyol que em va preguntar ‘*si con la lengua catalana se puede hablar de todo*’. Heus ací la clau de la qüestió. La catalanofòbia en l’àmbit lingüístic té el suport d’una massa social enorme que contribueix a la formació i el manteniment de l’espanyolisme.»

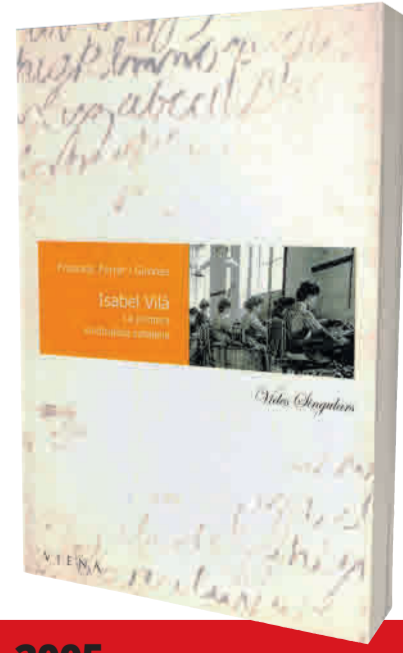
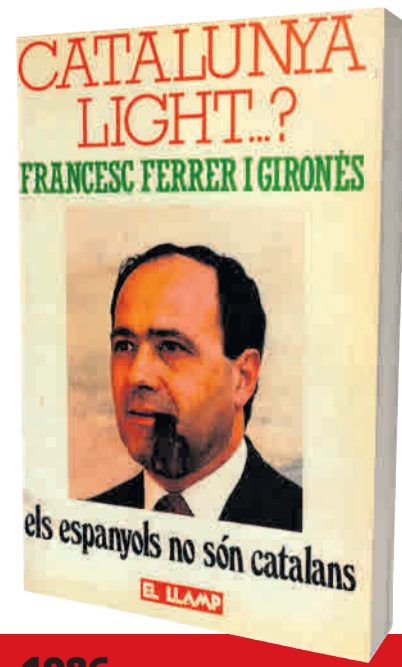
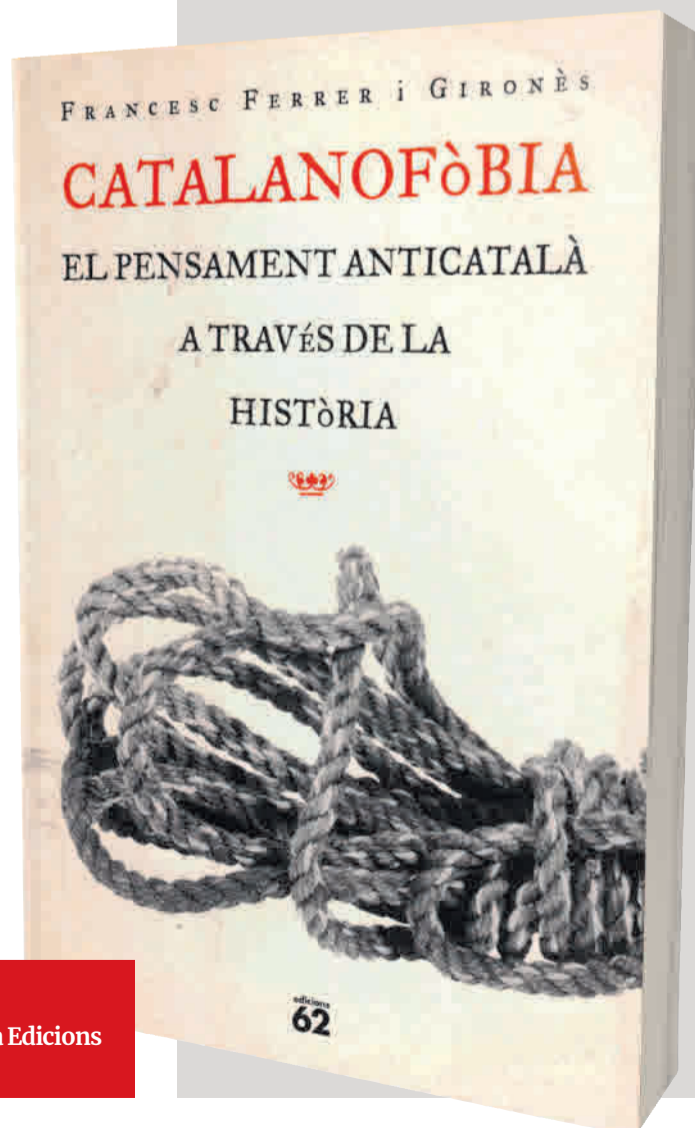
Determini i persistència vital en la defensa de la llengua catalana

L’arrelament de Francesc Ferrer i Gironès (Girona, 1935–2006) en la Girona seva tan estimada es notà en multitud d’iniciatives que exposàrem en l’article que li dedicàrem sobre aquesta temàtica (*Dominical* del *Diari de Girona* del 20 de març del 2022) i ara ho ampliem en la denúncia dels comportaments que trenquen el que la Constitució vigent parla de respecte i protecció. Ferrer es creu les normatives i denuncia contradiccions, injustícies, anomalies, desidies, comportaments en definitiva hostils, sempre és molt repetitiu, contra la llengua catalana. Aplega cartes que envia a ministres, presidents, directors generals... amb fets puntuals de denúncia i l’argumentació parlamentària, jurídica, legal en definitiva en vigor. I seguí perquè el temps no fos la resposta del silenci i que hom oblidés. El seu front de de-

núncia, basat en articles periodístics, conferències, llibres... es complementà en el jurídic i parlamentari amb interpellacions, demandes amb un seguiment de la reclamació que el constituïen en model de polític servicial amb els votants i amb compromís constant amb el que proclamava en campanya electoral, esdevenint model de coherència al llarg d’una trajectòria que fou reconeguda per uns i altres com palesà el sopar d’homenatge a la trajectòria cívica, política i cultural que va promoure el 2005 al Palau de Fires de Girona la Fundació Josep Irla, entitat que també va promoure el llibre d’homenatge. Les necrològiques a la seva mort en revistes acadèmiques com les de Francesc Feliu a *Llengua & Literatura* o Joan Surroca a *Estudis Romànics*, les dues el 2007, valoren

molt positivament aquesta constància en la defensa de la coherència entre pensament i acció. Així el segon escriu: «Analitzant la intensa vida d’en Francesc Ferrer hom observa de seguida que la seva activitat central, l’eix que va vertebrar el seu treball, va ser la defensa de la nostra llengua. Va ser una dedicació continuada, tossuda i ferma i per això el llegat que heretem en aquesta qüestió és ingent. Si ens centrem a recordar les aportacions del patriota Francesc Ferrer en la defensa de la nostra llengua és tanta l’abundància de material, tants fronts on va ser present, tanta l’obstinació per aconseguir el que era just, que sobrepassa àmpliament les possibilitats d’espai d’aquesta necrologia.»

Efectivament la desena de llibres que va escriure palesen aquesta dedicació en tots els àmbits de l’escriptura: de l’article a la carta, de l’assaig a la conferència. Ferrer fou cantellut en la seva èria que el català no fos discriminat i la ciutadania assolís els drets que li pertocaven en rang d’igualtat.



**2000**  
Portada de la primera edició a Edicions 62.

**1982**  
Primera antologia d’articles, publicada per El Llamp.

**1986**  
Recopilació d’articles crítiques sobre la llengua catalana (El Llamp).

**2005**  
Biografia d’Isabel Vilà, la primera sindicalista catalana (Viena).